

Ефџим Клеџников

ИДЕЈА

СПОЗНАЈНА ПОЕЗИЈА

Поезија Љубомира Симовића је поезија силних контраста. Поларитети добра и зла, личног и колективног, микрокосмичког и макрокосмичког, предметног и спиритуалног, у њој стоје у противстављеној позицији, и стално се промишљају у једном наглашеном антрополошком контексту. То је спознајна поезија. Њезин основни императив је да истражује мрак у који је потонуло човеково биће, да осветљава зоне тамних инстиката у човеку, који га удаљују од божанског и приближавају зверском. Она истражује оно место на коме је због неког озбиљног дефекта остала заочена човечја духовна еволуција, при чему је као резултат наступио општи распад етичких вредности. У том усмерењу развија се и њена магистрална тематска и поетско-философска линија, која у основи одређује и њену императивно наглашену етичку позицију.

Љубомир Симовић спушта сонду своје поезије дубоко у архаични слој психе, у човеково унутрашње »ја« притешњено агресивним инстинктивизмом зла, откривеног као несрећан антрополошки дефект. Овакву тамну, архаичну слику човекове природе у модерној српској поезији, архетипски наглашену, срећемо и у песмама Момчила Настасијевића, Васка Попе и Миодрага Павловића. Слика зла код Симовића има анималан облик и као таква кореспондира с неким сличним, митским представама. Она је архаична и ъезин архаизам је и данас актуелан за психу човека модерне рационалистичке цивилизације, која је, без обзира на висока техничка и научна достигнућа, остала заостављена, на самим маргинама егзистенције. То је основни парадокс модерног човека који је сав спољашњи, без нужног погледа у себе,

сасвим заборављајући умни натпис на храму у Делфима: »Спознај себе самога«, искључујући тиме самоспознајну рефлексију осветљивачког Нарцисовог принципа. Сваки пак дубок песник је у основи више Нарцис него Прометеј. Њему је дано да спознаје, а не да краде Тајну.

Симовићев поглед унутра поглед је у страшно, анимално у човековој природи. На овом плану он је веома близак енглеском песнику Теду Хјузу, који у једном свом есеју каже: »Читав наш унутрашњи свет је елементаран, хаотичан, и постојано бива све примитивнији и ван наше контроле. Он је претворен у свет демона«. Притом, Хјуз наглашава да такав, тај од наше стране запостављен свет, који ћемо успети да уловимо барем једним зраком нашег унутарњег »ја«, с ужасом препознајемо као »животињу што пузи и распада се у паклу«, притом одбијајући да је препознамо као нашу. Ово тешко препознавање, а потом и одбијање да признамо животињу елементарног хаоса у нама, слично као код Хјуза и код Симовића представља основни узрок екстериоризације зла, његовог директног отелотворења у бестијалности човековој, која потпуно поништава етичке вредности бића. Та бестијалност, оличена највише у сликама рата, добија димензију апокалипсе, и у њој, насупрот виталној и спиритуалној енергији Ероса, доминира у целини тамни принцип Танатоса.

У тамним, неосветљеним архаичним слојевима психе Симовић тражи праузроке зла, и његове песме у којима је фокусирана ова тематска зона, по нашем мишљењу, јесу оно најдубље и најинтуитивније што је у својој поезији написао. Његове бројне песме са тематиком рата и варварства стоје наспрам њих, и расветљавају последице које се јављају као резултат некултивисаног, непреображеног, анималног слоја човекове личности. Отуда, није ни најмање случајан зооморфни облик зла у Симовићевој поезији. На овом плану, он је интуитивно у дослуку са таквим представама архаичног човека. Тако на пример, црно или ноћно сунце, које у изобиљу срећемо у новијој европској поезији (Иго, Манделштам, Миљковић, Шопов...), као контраст дневном светлосном сунцу, код Ацтека га носи бог пакла, док је код Маја представљено у облику јагуара. Такво сунце код алхемичара симболизује примордијалну материју која још није ступила на пут своје еволуције. За психоаналитичаре, који су у дослуку са алхемичарима, међу њима највише Јунг, црно сунце симболизује несвесно код човека у његовом најелементарнијем стању. Такво, трансцендирано несвесно дословно представља тамни анимални слој наше психе. У том контексту треба подвући да и негативне супстанце у материји, која код њих коинцидира са интегралном сликом психе, алхемичари редовно представљају у облику анималних симбола.

Елементарно стање непреображеног, тамно несвесног у човеку, на које указује дубинска психологија, ослањајући се на интуитивне спознаје алхемичара, основни је инспиративни извор и у поезији Љубомира Симовића, њезин велики контрапункт. Тај је извор најбогатији у једној од вероватно најзначајнијих збирки стихова овога песника, *Уочи шрећних џејловова*, но његов лајтмотивски ток исто тако пратимо и у другим његовим поетским књигама. Симовићеве песме што потичу из зоне тог инспиративног извора представљају имплицитну критику

модерног човека, такву какву срећемо експлицитно образложену код Јунга који каже: »Колико је већа моћ човека над природом, толико је дубљи његов презир према природном и случајном, према оном што је дано као ирационално«. Наиме, такав презир модерног рационалистичког човека према ирационалном је и основни узрок заустављања његове етичке и духовне еволуције, узрок анималног у њему, над чијим је преображајем одавно престао да ради, и које, некултивисано, прави од њега звер, пружајући му дарове зла и смрти.

У поезији Љубомира Симовића слика апокалипсе је такорећи у целини анимално пројектована. У њој, заједно са стихијном силом елемената (вода, ватра, ветар), човек је са свих страна нападнут од ала, змија, врана, водоземаца, гуштера, слепића, мишева, мува, прва и свакојаке друге гамади. Појављују се одасвуда као »гушта и тма« најразличитијих »длакавих чудовишта« и као знаци, чак и тамо где их најмање очекујемо:

Седамо под милог звезда.

*Кад, на столу испред нас,
све већа, све гушћа,
све брже, на наше очи,
из јабука, из вина, из хлеба,
почиње да расипе длака!
(Вечера)*

Анимално у Симовићевој поезији представља диференцијалну зону трансцендентног у којој човек наводи своје сопство у средишту своје осветљене психе. Песник јасно указује да је човеку дано да изабере између зверског и божаственог:

*Ком шикну длаке
из ушију и поздрва
из љука и по леђима
нека се не чуди:
ко се из човека
не њење у Боја
силази у звер!
(Из вожђа)*

Из свега напред изнесеног можемо да закључимо да је Љубомир Симовић, једним добрим делом, песник тамних инстиката, човековог анималног нагона агресије, који доводи у питање опстанак сваке цивилизације и њезиних културних и хуманистичких вредности. Занимљиво је да овај таман анимални нагон, како је то добро забележио и објаснио Зоран Глушчевић, Симовић додељује деструктивности мушког принципа, у коме се оличава негативна енергија Танатоса. То, пре свега актом рата, увек наново актуелизује страшну слику апокалипсе. Отуда није случајно да су управо команданти из Симовићевих *Источница*, као директна инкарнација таквог тамног анимализма, основни узрок да стојимо онде где не желимо: »на празном месту, на

које пада мрак«, с животињским (псећим, овнујским, свињским и телећим) уместо с људским главама на раменима. То *јразно и мрачно место* јесте место наше несреће у одсуству Бога и божаственога.

Разуме се, Симовићева поезија истражује и промишља и другу, светлу половину човековог бића, коју утемељује Ерос. Он је овде додељен аними, женском принципу постојања, који је најупечатљивије инкарниран у ликовима Копилуше и Богородице Тројеручице Хиландарске. Копилуша је примордијална, Богородица трансцендентна. Оне су на први поглед антиподи, но у основи, као што записа Миодраг Павловић, потичу из истог извора.

Узбудљива је драматичност кроз коју је пројектована борба између тамног и светлог, Танатоса и Ероса, у поезији Љубомира Симовића, која је дубоко спознајна и истински етичка, увек на високом задатку да буди и брани поспале вредности божанственог у човеку.

Превод са македонској: Драган Хамовић